

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 24 (ราชกิจจานุเบกษา, 2542, หน้า 20 – 22) ได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้ มาตรา 24 ยังเน้นฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักในการจัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เป็นคนเก่ง คนดี มีสุข ในการเรียนรู้และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

ในสภาพปัจจุบัน บุคคลจำเป็นที่จะต้องมีการคิด เพื่อที่จะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขในสังคมที่ซับซ้อน และเต็มไปด้วยปัญหาต่าง ๆ มากมายที่เกิดขึ้นในสังคม บุคคลจำเป็นต้องใช้การตัดสินใจอยู่เสมอ และการตัดสินใจที่ดีก็ต้องอาศัยความสามารถในการคิดเป็นพื้นฐาน (ทีศนา เขมมณี, 2540, หน้า 1) และต้องพัฒนาความคิดนั้นไปสู่ความคิดขั้นสูง คือการคิดวิเคราะห์ การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ในสองทศวรรษที่ผ่านมา พบว่าการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ยังทำได้ในขอบเขตที่จำกัด และยังไม่บรรลุเป้าหมายสูงสุดตามที่ต้องการ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 3) ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีผลการวิจัยนับเป็นร้อยเรื่อง ที่บ่งชี้ว่าในการสอนวิชาต่าง ๆ ผู้เรียนมักสามารถทำได้ดีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะพื้นฐาน แต่เมื่อมาถึงส่วนที่ต้องใช้ความคิดและเหตุผล ผู้เรียนยังไม่สามารถทำได้ (Paul, 1998 อ้างอิงจาก อนุพร พวงมาลี, 2549, หน้า 1) ปัญหาในการพัฒนาศักยภาพด้านการคิดของผู้เรียน นับว่าเป็นปัญหาสำคัญมากที่สุดในปัจจุบัน เนื่องจากสภาพของเด็กในปัจจุบัน มักขาดทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ โดยเฉพาะนักเรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่ขาดทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์ จากการศึกษาผลการสำรวจความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับปรับปรุง (สำนักงานรับรอง

ปัญหาการคิดและการคิดวิเคราะห์นั้น เกิดมาจากกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูที่ยังไม่ได้เน้นการจัดกิจกรรมการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และการเขียนโดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ อาจกล่าวได้ว่าแม้แต่ตัวครูผู้สอนเองก็ยังไม่เข้าใจถึงหลักการคิดวิเคราะห์ที่แท้จริง ส่งผลให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับเด็กไม่ได้เน้นในทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ (วีระ สูดสังข์, 2549, หน้า 11) นอกจากนี้สาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมากเกินไปไม่สัมพันธ์กับเวลาสำหรับจัดกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ ครูซึ่งถูกกำหนดให้ทำหน้าที่จัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เปลี่ยนสถานะเป็นผู้บอกความรู้แบบเบ็ดเสร็จ ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสน้อยมากที่จะฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างที่จะควรจะเป็น ซึ่งผู้เรียนกลายเป็นผู้ฟังมากกว่าผู้ฝึกปฏิบัติ และจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โรงเรียนสามัคคีประชาชาษฎร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 2 มาตรฐานด้านผู้เรียน พบว่านักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับปรับปรุง (รายงานการประเมินคุณภาพโรงเรียนสามัคคีประชาชาษฎร์, 2551, หน้า 2) จึงเป็นมาตรฐานด้านที่ควรจะพัฒนาให้อยู่ในระดับดี เหตุปัจจัยที่ทำให้มาตรฐานที่ 4 ด้านผู้เรียนอยู่ในระดับปรับปรุง เนื่องจากผู้เรียนบางส่วนขาดทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาที่เหมาะสม จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนยังไม่หลากหลาย ไม่ต่อเนื่องและจริงจัง ประกอบกับโครงการและกิจกรรมที่ดำเนินการพัฒนาผู้เรียนยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย แนวทางในการแก้ปัญหาการคิดวิเคราะห์สามารถทำได้โดยการสร้างนวัตกรรมการสอนที่ช่วยพัฒนาความคิดในรูปของชุดกิจกรรม เพราะชุดกิจกรรมเป็นนวัตกรรมที่มองเห็นเป็นรูปธรรม ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้สอนถ่ายทอดเนื้อหา สาระและประสบการณ์ที่สลับซับซ้อนให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย ซึ่งผู้สอนไม่สามารถถ่ายทอดด้วยการบรรยายได้ดี ช่วยสร้างความสนใจของนักเรียนต่อสิ่งที่กำลังศึกษา ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของตนเอง ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ และผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมเนื่องจากประสบการณ์การฝึกหัด และช่วยพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นของผู้เรียน (วีระ สูดสังข์, 2549, หน้า 14)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์มาเป็นแนวทางเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์จำแนก

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิด
2. เป็นแนวทางในการทำชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยกำหนดขอบเขตในแต่ละขั้นตอนออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านแหล่งข้อมูล ด้านเนื้อหา และด้านตัวแปร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1. การพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ที่มีคุณสมบัติ คือ

1.1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและวัดผลประเมินผล

1 คน

1.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 1 คน

1.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย 3 คน

สำหรับตรวจสอบความเหมาะสมของชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนวัดท่าหมื่นราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จำนวน 3 คน ประกอบด้วยนักเรียนเก่ง จำนวน 1 คน นักเรียนปานกลาง จำนวน 1 คน นักเรียนอ่อน จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา เวลา และนักเรียนจำนวน 9 คน และ 30 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 6 เรื่อง คือ

เรื่องที่ 1	ข่าว แท็กซีมหาภัย
เรื่องที่ 2	บทความ 100 ปี จุดจบของป่าต้นน้ำ
เรื่องที่ 3	บทเพลง รอยยิ้มนักสู้
เรื่องที่ 4	นิทาน ลูกกวางหัวดี
เรื่องที่ 5	บทร้อยกรอง เรื่อง พ่อ
เรื่องที่ 6	สารคดี แมงกะพุน

ขอบเขตด้านตัวแปร

1. ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

2. ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามเกณฑ์ 75/75

ขั้นตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนสามัคคีประชาชาษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 25 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาผลการเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ การสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนสามัคคีประชาชาษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลกเขต 2 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 25 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

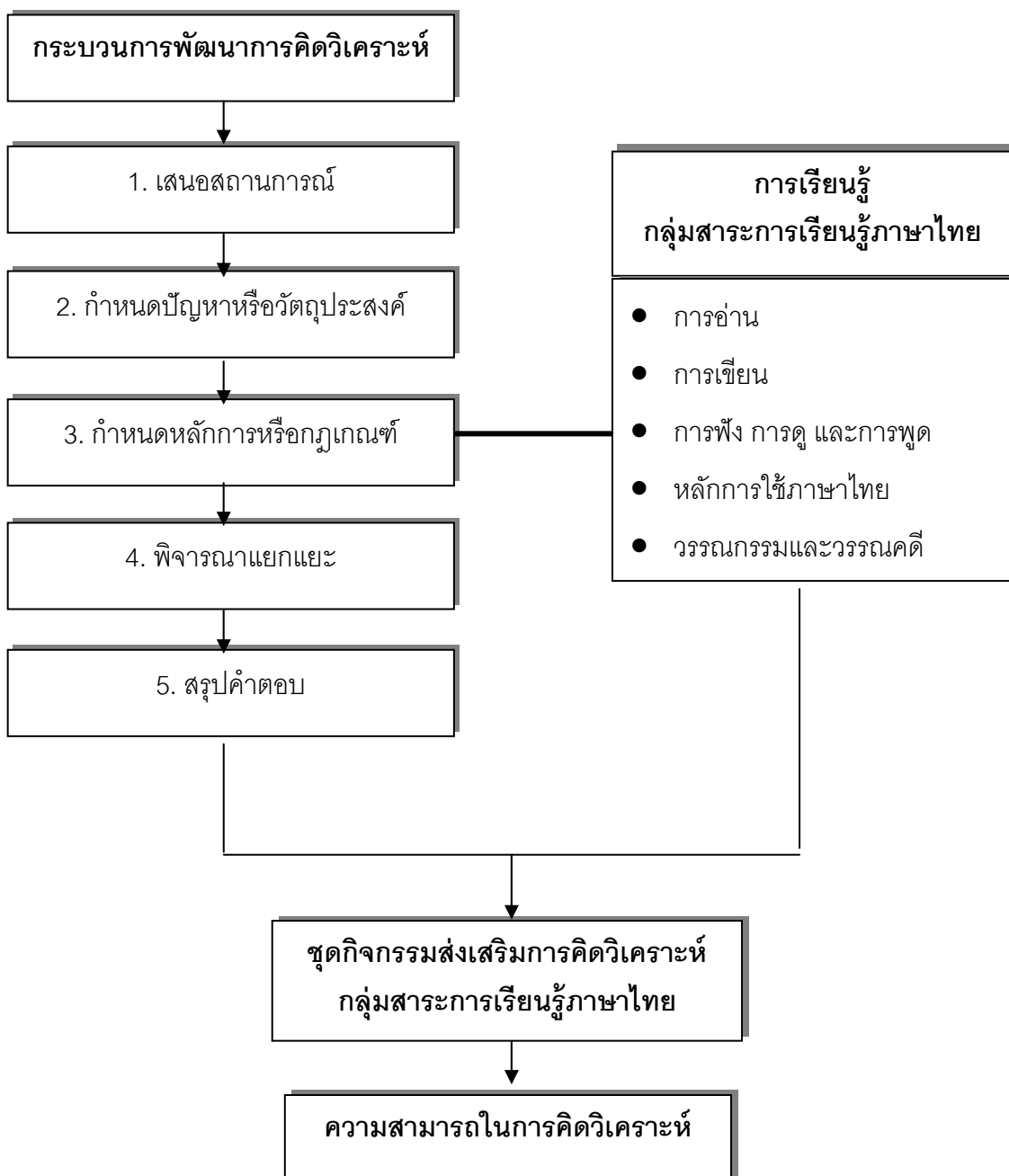
ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนสามัคคีประชาชาษฎร์ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยไว้ดังนี้

ภาพ 1 รูปแบบแนวคิดในการพัฒนาชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์** หมายถึง ชุดของสื่อประสม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และเน้นการจัดกิจกรรมในห้องเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาด้วยตนเอง ประกอบด้วย คำชี้แจงประกอบการใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ โครงสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ คู่มือครู คู่มือนักเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ สื่อประกอบชุดกิจกรรม กิจกรรมการเรียนรู้ มีจำนวน 6 เรื่อง ทุกชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ทั้ง 3 ลักษณะ ประกอบด้วย การคิดวิเคราะห์ความสำคัญ การคิดวิเคราะห์ความสัมพันธ์ การคิดวิเคราะห์หลักการ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยสังเคราะห์จากแนวคิดของ บลูม (1956) และนำกระบวนการคิดวิเคราะห์ตามแนวคิดของ สุวิทย์ มูลคำ (2547, หน้า 19 - 22) มาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน

2. **ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking)** หมายถึง คะแนนของผู้เรียนในการทำความเข้าใจเนื้อเรื่องที่กำหนดให้และสามารถตอบคำถามได้ โดยวิเคราะห์เหตุการณ์หรือเรื่องราว ว่ามีจุดมุ่งหมายอย่างไร เหตุการณ์นั้นเกี่ยวพันกันอย่างไรบ้าง และเกี่ยวพันกันโดยอาศัยหลักการใด ซึ่งสามารถวัดการคิดวิเคราะห์ได้จากแบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก

3. **ประสิทธิภาพชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์** หมายถึง คุณภาพของชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้กับกลุ่มตัวอย่างใช้เรียน และทำแบบทดสอบได้ผ่านเกณฑ์ 75/75

75 **ตัวแรก** หมายถึง ประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ โดยวัดได้จากร้อยละคะแนนเฉลี่ยของนักเรียน ในขณะที่ใช้ชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์

75 **ตัวหลัง** หมายถึง ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ โดยวัดได้จากร้อยละคะแนนเฉลี่ยที่นักเรียนทำได้จากการทำแบบวัดการคิดวิเคราะห์ หลังจากใช้ชุดกิจกรรม

4. **ความพึงพอใจ** หมายถึง ความคิดเห็นหรือความรู้สึกในทางที่ดีของผู้เรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยสามารถวัดความพึงพอใจได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งได้กำหนดค่าออกเป็น 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) โดยพิจารณาเนื้อหา 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ความพึงพอใจต่อสื่อประกอบชุดกิจกรรม บัตรเนื้อหา บัตรกิจกรรมมีข้อเสนอแนะที่ชัดเจน ชุดกิจกรรมมีขนาดอักษรที่เหมาะสม เนื้อหา เวลาและสื่อการเรียน

4.2 ด้านกระบวนการ ได้แก่ กิจกรรมการเรียนการสอนเปิดโอกาสให้นักเรียนต้องมีส่วนร่วม ขั้นตอนของกิจกรรมนักเรียนสามารถปฏิบัติได้ กิจกรรมการเรียนทำให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์แยกแยะจุดสำคัญของข้อมูลต่าง ๆ ได้ กิจกรรมการเรียนทำให้นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์กันของข้อมูลต่าง ๆ ได้ กิจกรรมการเรียนทำให้นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์หาแนวทางหลักการสำคัญของข้อมูลต่าง ๆ ได้

4.3 ด้านผลผลิต ได้แก่ นักเรียนเกิดความรู้จากชุดกิจกรรม นักเรียนสามารถนำความรู้จากชุดกิจกรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ชุดกิจกรรมทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนได้

สมมติฐานของการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 75/75
2. ความสามารถการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หลังการใช้ชุดกิจกรรมสูงกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรม
3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คาดว่ามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก